

Bir Hemşirelik Fakültesinde İntörnlerin Mesleki Güdülenmeleri ve Stres Kaynakları İlişkisi

The Relationship Between Vocational Motivation and Sources of Stress among Interns at a Faculty of Nursing

Araştırma

Research

Satı Doğan¹, Duygu Yıldırım²

DOI:10.17942/sted.442065

Geliş/Received : 10.04.2018

Kabul/Accepted : 12.04.2019

Öz

Amaç: Güdülenme konusu her kurumda çok önemli olmakla birlikte, sağlık hizmeti sunulan hastanelerde, bu hizmetten yararlanan hastalar ve yakınları ile hizmet sunanlar açısından hayati öneme sahiptir denilebilir. Bu araştırmada hemşirelik fakültesi son sınıf öğrencilerinin klinik uygulamalarda karşılaştıkları sorunların öğrenciler üzerinde yarattığı stres ve bu stresin güdülenme ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı ve ilişkisel araştırma tasarımına sahip olan bu çalışma, 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında bir hemşirelik fakültesine kayıtlı ve araştırmaya katılmaya gönüllü 167 intörn hemşire ile yürütülmüştür. Öğrenciler uygulama alanlarına çıktıkları sırada değerlendirilmeye alınmıştır. Uygulama öncesi gerekli etik izinler alınmıştır. Verilerin toplanmasında "Tanıtıcı Bilgi Formu", "Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği" ve "Algılanan Stres Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen veriler sayı, yüzde dağılımları ve bağımsız gruplar arası farkın anlamlılık testleri ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları 25.37 ± 1.71 ve %79.1'i kadındır. Öğrencilerin %78.5'i kliniklerde güdülenmeyi düşürücü olaylarla karşılaştığını ifade etmiştir. "Öğretim elemanının klinikte az bulunmasını" olumsuz algılayanların güdülenme puanları ($U = 1191.00, P < 0.05$), olumlu algılayanların stres puanları ($U = 970.50, P < 0.05$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. "Klinikte yanlış yapma korkusu" olanların güdülenme puanları ($U = 1206.50, P < 0.05$), "hastalara tedavi uygularken bağımsız olmak isteyenlerin" stres puanları ($U = 508.50, P < 0.05$), "bakım planı hazırlamak" konusunda sorun yaşamayanların güdülenme puanları ($U = 1430.00, P < 0.05$), "sevmediği alanda çalışmak" istemeyenlerin stres puanları ($U = 827.50, p > 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca "Algılanan stres ölçeği"nden alınan toplam madde puanı ile "Güdülenme kaynakları ve sorunlar ölçeği"nden alınan toplam madde puanı arasında $p = 0,01$ anlamlılık düzeyinde negatif yönde bir korelasyon vardır ($r = -0,211$).

Sonuç: Araştırma sonuçları, klinik uygulamalar sırasında öğrencilerin karşılaştıkları stres kaynakları ile güdülenmeleri arasında ilişki olduğunu ve klinik uygulamalar sırasında öğrencilerin karşılaştıkları stresörlerin öğrencilerin güdülenme düzeylerine etki ettiğini göstermektedir.

Anahtar sözcükler: İntörn hemşire, Mesleki güdülenme, Stres, Algılanan stres, Güdülenme kaynakları ve sorunları

Abstract

Objective: While motivation is a very important issue for every institution, it may be said that it is of vital importance at hospitals, where healthcare services are provided, for patients, their relatives and people who provide the services. In this research, it was aimed to examine the stress caused by problems that final year students of nursing school encounter during clinical practice and its relationship with motivation.

Methods: This research, for which a descriptive and relational research design has been used, was conducted in the 2015-2016 school year among 167 nursing interns enrolled in a faculty of nursing and volunteered to participate in the research. The students were evaluated during practice. Necessary ethics approval was obtained before conducting the research. The "Introductory Information Form", the "Scale for Sources and Problems of Motivation" and the "Perceived Stress Scale" were used to collect data. These data were evaluated using numbers, percentage distributions and the tests measuring the significance of the difference between independent groups.

Findings: The mean age of the students participated in the survey was 25.37 ± 1.71 and 79.1% of them were females. %78.5 of the students stated that they encountered the cases, which decrease the motivation. The motivation scores among those, who perceived the presence of academic staff at the clinic for the short periods of time as a negative situation ($U = 1191.00, p < 0.05$), and the stress scores of those who perceived it as a positive situation ($U = 970.50, P < 0.05$) were found to be significantly higher. The motivation scores of the students who had the "fear of making mistakes at the clinic" ($U = 1206.50, P < 0.05$) and those who did not have problems in "preparing the care plan" ($U = 1430.00, P < 0.05$); the stress scores of those "who wanted to be independent during the administration of treatment" ($U = 508.50, P < 0.05$) and those who did not want to "work on the tasks they did not like" ($U = 827.50, p > 0.05$) were found to be statistically significantly higher. Besides, there was a negative correlation at the significance level of 0.01 ($p = 0.01$) between the total item scores on the "Perceived Stress Scale" and on the "Scale for Sources and Problems of Motivation" ($r = -0,211$).

Conclusion: The results of the research showed that there is a relationship between the sources of stress that the students encounter during the clinical practice and their motivation and that the stressors faced by the students during the clinical practice have an effect on their motivation levels.

Key words: Nursing intern, Vocational motivation, Stress, Perceived stress, Sources and problems of motivation

1 Ege Ü. Hemşirelik Fak. Ruh Sağlığı ve Hast. Hemşireliği AD, İzmir (Orcid No: 0000-0002-9935-3265)

2 Kâtip Çelebi Ü. Balatçık Kampüsü Sağlık Bilimleri Fak. İzmir (Orcid No: 0000-0002- 0223-0016)

Giriş

Eğitim; bireylerin davranış ve tutumlarında kendi hayatıyla ilişkili olarak değişme ve gelişme meydana getirme sürecidir. Bu süreçte etkili olan ve bireyin davranış ve tutumlarının biçimlenmesinde rol alan en önemli kavramlardan biri de güdülenmedir. Güdülenme, insanların davranış ve tutumlarına etki eden çeşitli etkenler arasında, davranışın yönünü, şiddetini ve kararlılığını belirleyen önemli bir güç kaynağıdır. Önemli bir güç kaynağı olan güdülenme belli bir amaca yönelik olarak davranış ve tutumları harekete geçirir, yönlendirir ve bu davranışların sürdürülmesine yardımcı olur (1,2).

Öğrenme ve uygulama temeli üzerine kurulan hemşirelik eğitimi için de güdülenme oldukça önemlidir. Hemşirelik eğitiminde güdülenme, öğrencileri öğrenmeye, yeni beceriler kazanmaya, akademik anlamda başarılı olmaya, eleştirel düşünmeye, problem çözmeye, iyi bir hemşirelik bakımı vermeye, mesleki profesyonellik kazanmaya ve rahat iletişim kurabilmeye yönlendirmektedir (3-6). Bu yönlendirmeler doğrultusunda hemşirelik öğrencilerinin öğrenme ve kendini geliştirme konusundaki istekliliklerinin ya da okul başarılarını etkileyen problemlerin önemli bir kısmını öğrencilerin sahip olduğu ve kazandığı güdümler ile açıklanması mümkündür (7,8). Öğrencilerin sahip olduğu ve eğitim sürecinde kazanmış olduğu güdümler mesleği sevmeme, yoğun ve stresli ortamlar olan hastanelerde staj yapma, öğretim elemanı, hemşire, hasta ve öğrenciler arasında yaşanan iletişim sorunları, ders konularının yoğun ve karışık olması ve bu yoğun bilgilerin hepsini öğrenerek iyi bir hemşirelik bakımı verme ile sorumlu olma, yetersiz tecrübeye sahip olmaları nedeniyle hata yapma korkusu ve öğretim elemanlarının değerlendirilmesi gibi birçok stres faktörü nedeniyle olumsuz yönde etkilenmektedir (2,9-11). Stres, güdülenmeyi etkileyen en önemli faktörlerden biridir (3,4,6). Bireysel ve çevresel nedenlerle yaşanan stres, öğrencileri fiziksel, duygusal, mental ve sosyal yönden olumsuz yönde etkilemektedir (2,8,12). Fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden olumsuz etkilenen öğrenci hasta beklentilerini etkin bir biçimde karşılayamamakla birlikte, hastaneye adaptasyon sorunu yaşamakta, hasta ve hasta yakınlarına yanlış bilgi verme korkusuna sahip olmakta,

hemşirelik uygulamalarında yanlış yapma kaygısı yaşamaktadır. Öğrencilerin bu gibi durumlar ile karşı karşıya kalması mesleki güdülenmelerinin düşmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte mesleki motivasyonun düşmesi öğrencilerin, klinik uygulamalara düzenli olarak katılım göstermemesine, bir konu üzerine odaklanamamasına, dikkatlerinin dağınık olmasına, baş etmede yetersizlik yaşamalarına, sağlık profesyonelleri ile iletişimde zorlanmalara ve çevresi ile ilişkilerinde bozulmalara da sebep olabilmektedir (13,14,15).

Hemşirelik eğitiminde kalitenin artırılması, hemşirelik mesleğini severek ve isteyerek yapacak hemşirelerin yetiştirilmesi ve yaşanan sorunlara çözüm üretilmesi için meslek yaşamına geçme aşamasında olan intörn öğrencilerin güdülenme kaynaklarının ve sorunlarının belirlenmesi önem taşımaktadır (16,17). Araştırma, intörn hemşirelerin mesleki güdülenme kaynakları ve sorunları ile stres ilişkisini incelemek amacıyla planlanmıştır. Bu plan doğrultusunda çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır.

1. İntörn hemşirelerde mesleki güdülenme kaynakları ve sorunları nelerdir?
2. İntörn hemşirelerde mesleki güdülenme kaynakları ve sorunları ile stres arasında ilişki var mıdır?

Gereç ve Yöntemler

Araştırma, intörn öğrencilerinde mesleki güdülenme kaynakları ve sorunları ile stres ilişkisi belirlemek amacı ile tanımlayıcı ve ilişkisel araştırma deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın evrenini, Türkiye'nin batısında yer alan bir üniversitede eğitim gören 250 (195 kadın, 55 erkek) intörn öğrenci, örneklemi ise araştırmaya katılmayı kabul eden 163 (129 kadın, 34 erkek) intörn öğrenci oluşturmuştur. Çalışmaya katılmama oranı kadınlarda %33,9, erkeklerde %31,7'dir. Çalışmada intörn öğrencilerin tercih edilme nedeni intörnlere sahada çalışan hemşireler gibi tam zamanlı çalışıp, tüm bakım uygulamalarına katılmalarıdır. Diğer öğrenciler bakım uygulamalarına dahil olmayıp, gözlemci olarak kısmi zamanlı klinikte bulunmaktadır. Evrene ulaşma oranı %65,6'dır. Araştırma Şubat-Ağustos 2016 tarihleri arasında

gerçekleştirilmiştir. Veriler "Tanıtıcı Bilgi Formu", "Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği (GKSÖ)" ve "Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ)" aracılığı ile öz bildirim dayalı olarak toplanmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilmiştir (6,8,12). Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini, klinik güdülenmelerini etkileyebilecek bazı etkenler doğrultusunda güdülenmelerine ne yönde etkilediğini belirlemeye yönelik hazırlanan 37 sorudan oluşmaktadır.

Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği (GKSÖ): 24 sorudan oluşan 5'li likert tipindeki ölçek Acat ve Köşgeroğlu tarafından 2006 yılında geliştirilmiştir. Bu ölçek "İçsel Güdülenme", "Dışsal Güdülenme" ve "Olumsuz Güdülenme" olmak üzere toplam 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin 11 maddesi içsel güdülenmeyi (1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 23, 24 no' lu maddeler), 5 maddesi dışsal güdülenmeyi (13, 14, 15, 17, 20 no' lu maddeler) ve 8 maddesi olumsuz güdülenmeyi (5, 11, 12, 16, 18, 19, 21, 22 no' lu maddeler) belirlemeye yöneliktir. İçsel ve Dışsal güdülenme alt boyutlarını oluşturan maddelerde "hiç katılmıyorum:1, katılmıyorum: 2, kararsızım: 3, katılıyorum: 4, kesinlikle katılıyorum: 5" puan verilir. Olumsuz güdülenme alt ölçeğini oluşturan maddelerde "hiç katılmıyorum: 5, katılmıyorum: 4, kararsızım: 3, katılıyorum: 2, kesinlikle katılıyorum: 1" puan verilir. Ölçekte içsel güdülenme "en az:11 – en çok:55, dışsal güdülenme "en az:5 – en çok:25" ve olumsuz güdülenme "en az:8 – en çok:40" olmak üzere toplamda "en az:24 – en çok:120" puan alınabilir. Her bir alt boyutun puanı, ilgili alt boyut maddelerinin aritmetik puan ortalaması alınarak belirlenmekte, toplamı kişinin mesleki öğrenme güdülenme düzeyinin puanını oluşturmaktadır. Elde edilen puan ne kadar yüksekse güdülenme düzeyi de o kadar fazla olmaktadır. bu nedenle toplam ölçek skoru hesaplanırken olumsuz güdülenme alt ölçeğini oluşturan maddelerin puanları ters çevrilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach alfa katsayısı) 0.82 olarak bildirilmiştir (6). Acat ve Köşgeroğlu tarafından geliştirilen bu ölçeği araştırma planı doğrultusunda kullanabilmek için kendisinden yazılı izin alınmıştır.

Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ): Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ) Cohen, Kamarck ve Mermelstein (1983) tarafından geliştirilmiş olup Eskin ve arkadaşları tarafından 2013 yılında Türkçe geçerlik güvenirliği yapılmıştır. Toplam 14 maddeden oluşan ASÖ kişinin hayatındaki birtakım durumların ne derece stresli algılandığını ölçmek için tasarlanmıştır. Katılımcılar her maddeyi "Hiçbir zaman (0)" ilâ "Çok sık (4)" arasında değişen 5'li Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirmektedir. Maddelerden olumlu ifade içeren 7'si tersten (ters puanlanan maddeler: 4, 5, 6, 7, 9, 10, 13) puanlanmaktadır. On dört maddelik uzun formunun yanı sıra ASÖ'nün 10 (ASÖ-10 maddeleri: 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14) ve 4 maddelik (ASÖ-4 maddeleri: 2, 6, 7, 14) olmak üzere iki formu daha bulunmaktadır. ASÖ-14'ün puanları 0 ile 56 arasında değişirken ASÖ-10'nun puanları 0 ile 40, ASÖ-4'ün puanları ise 0 ile 16 arasında değişmektedir. Yüksek puan kişinin stres algısının fazlalığına işaret etmektedir. Türkçe ASÖ-14, ASÖ-10 ve ASÖ-4'nin iç tutarlılık katsayıları (Cronbach alfa katsayısı) sırasıyla 0.84, 0.82 ve 0.66; test-tekrar-test güvenirlik katsayıları ise sırasıyla 0.87, 0.88 ve 0.72 olarak hesaplanmıştır (18). Eskin ve arkadaşları tarafından geliştirilen bu ölçeği araştırma planı doğrultusunda kullanabilmek için kendisinden yazılı izin alınmıştır (18).

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizleri IBM SPSS Statistic 18.0 Version paket programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin değerlendirmesinde, sayı-yüzde ve önemlilik testleri yapılmıştır. Normal dağılım gösteren değişkenlere göre stresi değerlendirmede t-testi ve varyans analizi; normal dağılım göstermeyen değişkenlere göre stresi değerlendirmede ise Mann Whitney-U, Kruskal Wallis ve Pearson Çarpım Moment Korelasyonu kullanılmıştır. Tüm analizlerde istatistiksel anlamlılık değeri olarak $\alpha = .05$ kabul edilmiştir.

Araştırma Etiği

Araştırmanın yürütülebilmesi için, ilgili üniversitenin yerel etik kurulundan ve araştırmanın gerçekleştirileceği kurumdan gerekli izinler alınmıştır. Ayrıca araştırma örneklemini oluşturan intörn öğrencilerle görüşülmüş ve araştırmanın amacı, araştırmadan sağlanacak yararlılıklar konusunda açıklamalar yapılarak katılıp katılmama

konusunda hiçbir baskı yapılmadan gönüllü katılım olmasına özen gösterilerek sözlü onamları alınmıştır.

Bulgular

Katılımcıların %79.1'i kadın, %95.7'si bekar ve yaş ortalamaları 25.37 ± 1.71 'dir. Öğrencilerin %58.9'u kolay iş bulacağı düşüncesiyle, %23.9'u giriş puanı nedeniyle, %23.3'ü insanlara yardım etmeyi istediği için, %23.3'ü maaşının iyi olduğunu düşündüğü için, %26.4'ü ailesinin istemesiyle, %26.4'ü mesleği sevdiği için, %2.5'i sağlık meslek lisesi mezunu olduğu için hemşirelik mesleğini tercih etmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %78.5'i kliniklerde güdülenmeyi düşürücü olaylarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin algılanan stres ölçeğinden aldıkları toplam madde puan ortalaması 28.47 ± 5.27 'dir. Ölçekten alınan toplam madde puan ortalamaları ile yaş, medeni durum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Cinsiyete göre toplam stres puanları incelendiğinde, kadın öğrencilerin toplam stres puanı 29.04 ± 5.5 ; erkek öğrencilerin 26.35 ± 3.6 'dır. Bu doğrultuda cinsiyeti kadın olan öğrencilerin cinsiyeti erkek olan öğrencilerin ölçek toplam madde puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.001$; $U=1418.50$).

Katılımcıların güdülenme kaynakları ve sorunları ölçeğinden aldıkları toplam madde puan ortalaması 79.58 ± 10.94 'dür. Toplam motivasyon puanı kadınlarda 80.29 ± 11.30 , erkeklerde 76.88 ± 9.2 'dir. Öğrencilerin aldıkları toplam madde puan ortalaması ile yaş, cinsiyet, medeni durum ve kliniklerde güdülenmeyi düşüren durumların varlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Katılımcıların içsel güdülenme alt ölçeğinden aldıkları toplam madde puan ortalaması 36.80 ± 8.57 , dışsal güdülenme alt ölçeğinden aldıkları toplam madde puan ortalaması 18.59 ± 3.81 , olumsuz güdülenme alt ölçeğinden aldıkları puan ortalaması ise 24.18 ± 5.27 'dir. Öğrencilerin içsel ve olumsuz güdülenme puan ortalamaları ile yaş, cinsiyet, medeni durum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuyorken, dışsal güdülenme puan ortalaması ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark vardır ($p=0.004$; $U=1487.00$).

Öğrencilerin öğretim elemanı ile ilgili yaşadıkları stres nedenlerine ilişkin yanıtları incelendiğinde, %84.0'ü öğretim elemanı ile ilgili olumlu düşüncelere sahip olmanın, %87.7'si klinik ortamda iyi giden durumlarda geribildirim almanın, %76.1'i öğretim elemanının kendisini tanıdığını düşünmesinin klinik güdülenmelerini olumlu yönde etkilediğini düşünürken; %77.9'u öğretim elemanı ile ilgili olumsuz düşüncelere sahip olmanın, %45.4'ü iyi gitmeyen durumlarda uyarılmanın, %36.2'si öğretim elemanının klinikte az bulunmasının, %54.6'sı öğretim elemanının klinikte çok bulunmasının, %73.0'ü öğretim elemanının kendisini tanımadığını düşünmesi klinik güdülenmelerini olumsuz yönde etkilediğini düşünmektedir (Tablo 1). Öğretim elemanın klinikte az ya da çok bulunmasından etkilenmeyen öğrencilerin toplam stres madde puan ortalaması anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Tablo 2). Öğretim elemanı ile ilgili olumlu düşüncelere sahip olma ve uygulamada iyi giden durumlar hakkında geribildirim almaktan olumlu etkilenenlerin dışsal güdülenme puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Öğretim elemanın öğrenciyi yeterice gözlemleyip tanımadığını düşünmesine etkilemez yanıtı veren öğrencilerin de olumsuz güdülenme puan ortalaması anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Tablo 3).

Öğrencilerin hemşireler ile ilgili yaşadıkları stres nedenlerine ilişkin yanıtları incelendiğinde, %78.5'i hemşirelerin intörn öğrencilere güvenmesinin, %87.1'i öğrencileri ekipten biri gibi kabullenmesinin, %88.3'ü öğrenciyi rehber olmasının, %35.0'i uygulamalarda öğrenciyi yalnız bırakmasının intörn öğrenciler klinik güdülenmelerini olumlu yönde etkilediğini düşünürken; %85.9'u hemşirelerin intörn öğrencilerden hemşirelik uygulamaları dışında isteklerde bulunması, %58.9'u hemşirelerin erkek öğrenciyi kabullenmemesinin klinik güdülenmelerini olumsuz yönde etkilediğini düşünmektedir (Tablo 1). Hemşirelerin erkek öğrenciyi kabullenmemesinden etkilenmeyen öğrencilerin toplam stres puanları yüksek bulunmuştur (Tablo 2). Hemşirelerin öğrencileri ekipten biri gibi kabullenmelerinden etkilenmeyen öğrencilerinde dışsal güdülenme puanları yüksek bulunmuştur (Tablo 3). Ayrıca hemşirelerin, öğrencileri uygulamalarda yalnız bırakmasından olumlu etkilenenlerin olumsuz güdülenme puanları

Tablo 1. Öğrencilerin mesleki güdülenmeleri ile ilişkili olabilecek durumlara verdikleri yanıtların dağılımı

Durum	Olumlu etkiler		Etkilemez		Olumsuz etkiler	
	n	%	n	%	n	%
Öğretim elemanı ile ilgili						
Olumlu düşünceler	137	84.0	14	8.6	12	7.4
Olumsuz düşünce	8	4.9	28	17.2	127	77.9
İyi gitmeyen durumlarda uyarması	51	31.3	51	31.3	74	45.4
İyi giden durumlarda geribildirim vermesi	143	87.7	18	11.0	2	1.2
Klinikte az bulunması	52	31.9	52	31.9	59	36.2
Klinikte çok bulunması	36	22.1	38	23.3	89	54.6
Öğrenciyi tanımadığını düşünme	18	11.0	26	16.0	119	73.0
Öğrenciyi tanıdığını düşünme	124	76.1	27	16.6	10	6.1
Hemşireler ile ilgili						
Hemşirelik dışı isteklerde bulunulması	2	1.2	21	12.9	140	85.9
Erkek öğrenciyi kabullenmemesi	5	3.1	62	38.0	96	58.9
Öğrenciyi güvenmesi	128	78.5	10	6.1	25	15.3
Ekipten biri gibi kabullenme	142	87.1	9	5.5	12	7.4
Öğrenciyi rehber olması	144	88.3	12	7.4	7	4.3
Uygulamalarda yalnız bırakması	57	35.0	50	30.7	56	34.4
Hastalarla ilgili						
Erkek öğrencinin reddedilmesi	6	3.7	68	41.7	89	54.6
Öğrenciyi güvensiz tavırlar	5	3.1	17	10.4	141	86.5
Hasta ile kötü iletişim	14	8.6	16	9.8	133	81.6
Hasta memnuniyeti	126	77.3	17	10.4	20	12.3
Zor hasta	21	12.9	64	39.3	78	47.9
Övgü dolu sözler duyma	124	76.1	28	17.2	11	6.7
Konular ile ilgili						
Konuların yoğun olması	13	8.0	15	9.2	135	82.8
Konuların karışık olması	7	4.3	13	8.0	143	87.7
Öğrencinin kendisi ile ilgili						
Hastanın soru sorunca bilememe kaygısı	11	6.7	39	23.9	113	69.3
Yanlış yapma korkusu	11	6.7	26	16.0	126	77.3
Hastaya hitap etme güçlüğü	3	1.8	52	31.9	108	66.3
Özel yaşamındaki sorunlar	5	3.1	37	22.7	121	74.2
Aşırı mükemmeliyetçi olma	23	14.1	26	16.0	114	69.9
Uygulamalar ile ilgili						
Klinikte aktif olmadığım uygulamalar	14	8.6	85	52.1	64	39.3
Hastalara tedavi uygularken bağımsız hareket etme	96	58.9	50	30.7	17	10.4
Bakım planı hazırlamak zorunda olma	12	7.4	31	19.0	120	73.6
Dosya konusundaki iş yükü	11	6.7	14	8.6	138	84.7
Yüksek motivasyonlu ekip ile çalışmak	140	85.9	13	8.0	10	6.1
İlgi duyduğu alanda çalışmak	134	82.2	15	9.2	14	8.6
Sevmediği alanda çalışmak	14	8.6	19	11.7	130	79.8
Diğer öğrenciler ile ilgili						
Öğrenciler arasındaki gruplaşma	5	3.1	35	21.5	121	74.2
Öğrenciler arasındaki rekabet	23	14.1	64	39.3	76	46.6
Öğrenciler arasındaki iş birliği	134	82.2	14	8.6	15	9.2

*(Altıok ve Üstün 2013) **Satır yüzdesi alınmıştır

yüksek bulunurken, bu durumdan etkilenmeyenlerin ise içsel güdülenme puanları istatistiksel olarak yüksektir (Tablo 3). Aynı zamanda toplam güdülenme puanları da anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Tablo 2).

Öğrencilerin hastalar ile ilgili yaşadıkları stres nedenlerine ilişkin yanıtları incelendiğinde, %54.6'sı erkek öğrencinin hastalar tarafından reddedilmesi, %86.5'i öğrenciye karşı güvensiz tavırlar sergilemesi, %81.6'sı öğrencilerin hasta ile kötü iletişiminin, %47.9'u zor hastanın bırakmasının intörn öğrenciler klinik güdülenmelerini olumsuz yönde etkilediğini düşünürken ; %77.3'ü hasta memnuniyetinin, %76.1'si hastalardan övgü dolu sözler duymanın intörn öğrencilerin klinik güdülenmelerini olumlu yönde etkilediğini düşünmektedir (Tablo 1). Hastaların öğrenci hemşireye olan güvensiz tavırlarından etkilenmeyen, hastalar ile kötü iletişimden olumlu etkilenen ve zor hastalardan olumsuz etkilenen öğrencilerin dışsal

güdülenmeleri anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca hastaların memnuniyetinden olumlu yönde etkilenen öğrencilerin içsel, dışsal ve güdülenme puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 3). Bunun yanı sıra hastaların memnuniyetinden olumlu yönde etkilenen öğrencilerin toplam güdülenme puanları da anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 2).

Öğrencilerin konular ile ilgili yaşadıkları stres nedenlerine ilişkin yanıtları incelendiğinde, %82.8'i konuların yoğun olması, %87.7'si konuların karışık olmasının klinik güdülenmelerini olumsuz yönde etkilediğini düşünmektedir (Tablo 1). Konuların çok karışık olmasından olumsuz etkilenen öğrencilerin dışsal güdülenme puanları yüksek bulunmuştur (Tablo 3).

Öğrencilerin kendisi ile ilgili yaşadıkları stres nedenlerine ilişkin yanıtları incelendiğinde, %69.3'ü hasta soru sorunca bilememe kaygısının,

Tablo 2. Öğrencilerin mesleki güdülenmelerine etki eden durumların incelenmesi

Güdülenme kaynakları ve sorunlar		N	Ortalama	KW	p
ölçeği toplam puan ortalamaları					
Hemşirelerin öğrencileri uygulamalarda yalnız bırakması	Olumlu Etkiler	57	90.18		
	Etkilemez	50	66.22	8.14	.01
	Olumsuz Etkiler	56	87.76		
	Olumlu etkiler	57	90.18		
	Etkilemez	50	66.22	8.14	.01
Hastaların memnuniyeti	Olumsuz etkiler	56	87.76		
	Olumlu etkiler	126	88.08		
	Etkilemez	17	59.35	9.28	.01
Öğrencinin özel yaşamındaki sorunlar	Olumsuz etkiler	20	62.93		
	Olumlu etkiler	5	39.80		
	Etkilemez	37	99.99	10.15	.006
Bakım planı hazırlamak zorunda olma	Olumsuz etkiler	121	78.24		
	Olumlu etkiler	12	47.75		
	Etkilemez	31	99.89	10.86	.004
Motivasyonu yüksek ekip ile çalışmak	Olumsuz etkiler	120	80.80		
	Olumlu etkiler	140	85.83		
	Etkilemez	13	61.81	6.68	.03
Öğrencinin ilgi duyduğu alanda çalışması	Olumsuz etkiler	10	54.60		
	Olumlu etkiler	134	87.69		
	Etkilemez	15	63.97	11.89	.003
	Olumsuz etkiler	14	46.89		

Tablo 3. Öğrencilerin güdülenme kaynakları ve sorunları ölçeği puan ortalamalarına etki eden durumların incelenmesi

			N	Ortalama	KW	p
İçsel güdülenme	Hemşirelerin öğrencileri uygulamalarda yalnız bırakması	Olumlu Etkiler	57	87.17	13.24	.001
		Etkilemez	50	62.30		
		Olumsuz Etkiler	56	94.33		
	Hastaların memnuniyeti	Olumlu Etkiler	126	87.52	7.61	.02
		Etkilemez	17	62.12		
		Olumsuz Etkiler	20	64.15		
	Öğrencinin özel yaşamındaki sorunlar	Olumlu Etkiler	5	31.90	14.21	.001
		Etkilemez	37	103.23		
		Olumsuz Etkiler	121	77.58		
	Bakım planı hazırlamak zorunda olma	Olumlu Etkiler	12	48.54	13.48	.001
		Etkilemez	31	104.58		
		Olumsuz Etkiler	120	79.51		
Öğrencinin ilgi duyduğu alanda çalışması	Olumlu Etkiler	134	87.69	10.35	.006	
	Etkilemez	15	63.97			
	Olumsuz Etkiler	14	46.89			
Olumsuz güdülenme	Öğretim elemanının kendisini yeterince gözlemleyip tanımadığını düşünmem	Olumlu Etkiler	18	54.53	7.35	.02
		Etkilemez	26	91.15		
		Olumsuz Etkiler	119	84.16		
	Hemşirelerin öğrencileri uygulamalarda yalnız bırakması	Olumlu Etkiler	57	90.01	7.90	.01
		Etkilemez	50	88.91		
		Olumsuz Etkiler	56	67.68		
	Aşırı mükemmeliyetçi olma	Olumlu Etkiler	23	106.22	8.19	.01
		Etkilemez	26	86.83		
		Olumsuz Etkiler	114	76.01		
	Sevmediği alanda çalışmak	Olumlu Etkiler	14	96.25	6.69	.03
		Etkilemez	19	103.87		
		Olumsuz Etkiler	130	77.27		
Dışsal güdülenme	Değerlendirmesini yapan hoca ile ilgili olumlu düşünceleri	Olumlu Etkiler	57	90.18	8.14	.01
		Etkilemez	50	66.22		
		Olumsuz Etkiler	56	87.76		
	Öğretim elemanının uygulamada iyi giden durumlar hakkında geribildirim	Olumlu Etkiler	126	88.08	9.28	.01
		Etkilemez	17	59.35		
		Olumsuz Etkiler	20	62.93		
	Hemşirelerin öğrenciyi ekipten biri gibi kabullenmesi	Olumlu Etkiler	5	39.80	10.15	.006
		Etkilemez	37	99.99		
		Olumsuz Etkiler	121	78.24		
	Hastaların öğrenci hemşireye olan güvensiz tavırları	Olumlu Etkiler	12	47.75	10.86	.004
		Etkilemez	31	99.89		
		Olumsuz Etkiler	120	80.80		
	Hastalar ile kötü iletişim	Olumlu Etkiler	140	85.83	6.68	.03
		Etkilemez	13	61.81		
		Olumsuz Etkiler	10	54.60		
	Hastaların memnuniyeti	Olumlu Etkiler	134	87.69	11.89	.003
		Etkilemez	15	63.97		
		Olumsuz Etkiler	14	46.89		
Zor hastalar	Olumlu Etkiler	21	59.40	7.31	.02	
	Etkilemez	64	79.60			
	Olumsuz Etkiler	78	90.05			
Konuların çok karışık olması	Olumlu Etkiler	7	38.07	7.95	.01	

Tablo 3'ün devamı Öğrencilerin güdülenme kaynakları ve sorunları ölçeği puan ortalamalarına etki eden durumların incelenmesi

Dışsal güdülenme			N	Ortalama	KW	p
Dışsal güdülenme	Öğrencinin hasta soru sorunca bilmeme kaygısı	Etkilemez	13	68.42	9.28	.01
		Olumsuz Etkiler	143	85.38		
		Olumlu Etkiler	11	40.55		
	Yanlış yapma korkusu	Etkilemez	39	83.01	14.57	.001
		Olumsuz Etkiler	113	85.69		
		Olumlu Etkiler	11	42.95		
	Bakım planı hazırlamak zorunda olma	Etkilemez	26	63.58	9.53	.008
		Olumsuz Etkiler	126	89.21		
		Olumlu Etkiler	12	43.50		
	Motivasyonu yüksek ekiple çalışmak	Etkilemez	31	78.19	7.86	.02
		Olumsuz Etkiler	120	86.83		
		Olumlu Etkiler	140	86.13		
	İlgi duyduğu alanda çalışmak	Etkilemez	13	60.88	15.4	.00
		Olumsuz Etkiler	10	51.70		
		Olumlu Etkiler	134	88.65		
	Sevmediği alanda çalışmak	Etkilemez	15	56.47	22.86	.00
		Olumsuz Etkiler	14	45.75		
		Olumlu Etkiler	14	42.96		
Öğrenciler arasındaki iş birliği ve paylaşım	Etkilemez	19	50.39	11.92	.003	
	Olumsuz Etkiler	130	90.82			
	Olumlu Etkiler	134	87.90			
	Etkilemez	14	56.29			
	Olumsuz Etkiler	15	53.27			

%77.3'ü yanlış yapma korkusunun, %66.3'ü hastaya hitap etme güçlüğü yaşamının, %74.2'si özel yaşamındaki sorunların, %69.9'u aşırı mükemmeliyetçi olmanın klinik güdülenmelerini olumsuz yönde etkilediğini düşünmektedir (Tablo 1). Hasta soru sorunca bilememe kaygısı ve yanlış yapma korkusundan olumsuz etkilenen öğrencilerin dışsal güdülenme puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aşırı mükemmeliyetçi olmaktan olumlu etkilenen öğrencilerin olumsuz güdülenme puanları anlamlı düzeyde yüksektir. Özel yaşamındaki sorunlardan etkilenmeyen öğrencilerin içsel ve toplam güdülenme puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Tablo 3). Ayrıca özel yaşamındaki sorunlardan etkilenmeyen öğrencilerin toplam güdülenme puanları da anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Tablo 2).

Öğrencilerin uygulamalar ile ilgili yaşadıkları stres nedenlerine ilişkin yanıtları incelendiğinde, %52.1'i klinikte aktif olmadığı uygulamaların klinik güdülenmelerini etkilemeyeceğini; %73.6'sı bakım planı hazırlamak zorunda olmanın,

%84.7'si dosya konusundaki iş yükünün, %79.8'i sevmediği klinik alanda çalışmanın klinik güdülenmelerini olumsuz yönde etkilediğini; %58.9'u hastalara tedavi uygularken bağımsız hareket etmenin, %85.9'u yüksek motivasyonlu ekip ile çalışmak, %82.2'si ilgi duyduğu klinik alanda çalışmanın güdülenmelerini olumlu yönde etkilediğini düşünmektedir (Tablo 1). Hastalara bakım verip tedavi uygularken bağımsız hareket etmekten olumlu etkilenenlerin toplam stres puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bakım planı hazırlamak zorunda olmaktan etkilenmeyen öğrencilerin toplam güdülenme puanları yüksektir (Tablo 2). Bakım planı hazırlamak zorunda olmaktan etkilenmeyen öğrencilerin içsel güdülenme puanları yüksek bulunurken, olumsuz etkilenen öğrencilerin dışsal güdülenme puanları yüksek bulunmuştur (Tablo 3). Motivasyonu yüksek ekip ile çalışmaktan ve ilgi duyduğu alanda çalışmaktan olumlu etkilenen öğrencilerin toplam güdülenme puanları yüksek bulunurken; sevmediği alanda çalışmaktan olumsuz etkilenenlerin toplam stres puan ortalaması yüksek bulunmuştur (Tablo 2). İlgi

duyduğu alanda çalışmaktan olumlu etkilenenlerin içsel, dışsal; motivasyonu yüksek ekip ile çalışmaktan olumlu etkilenenlerin dışsal güdülenme puanları yüksek bulunmuştur. Ayrıca sevmediği alanda çalışmaktan olumlu etkilenenlerin dışsal güdülenme, etkilenmeyenlerin ise olumsuz güdülenme puanları yüksek bulunmuştur (Tablo 3).

Öğrencilerin diğer öğrenciler ile ilgili yaşadıkları stres nedenlerine ilişkin yanıtları incelendiğinde, %82.2'si öğrenciler arasındaki işbirliğinin klinik güdülenmelerini olumlu yönde etkilediğini düşünürken; %74.2'si öğrenciler arasındaki gruplaşmanın, %46.6'sı öğrenciler arasındaki rekabetin klinik güdülenmelerini olumsuz yönde etkilediğini düşünmektedir (Tablo 1). Öğrenciler arasındaki iş birliği ve paylaşımdan olumlu etkilenenlerin dışsal güdülenme puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Tablo 3).

Değerlendirme yapan öğretim üyesi ile ilgili olumsuz düşüncelere sahip olma, uygulamada iyi gitmeyen durumlarda uyarılmak, öğretim elemanının öğrenciyi iyi bir biçimde gözlemleyip tanıdığını düşünme, hemşirelerin öğrencilerden hemşirelik dışı işler beklemesi, öğrenciye güvenmesi, öğrenciye rehber olması, kadın hastaların erkek öğrenciyi reddetmesi, hastalardan hemşirelik ile ilgili olarak övgü dolu sözler duyma, konuların çok yoğun olması, hastaya hitap etme güçlüğü, klinikte aktif olmadığım uygulamalar, dosya hazırlama konusundaki iş yükü, öğrenciler arasındaki gruplaşma ve rekabet intörn öğrencilerin stres kaynakları olmamakla birlikte güdülenme düzeylerini de etkilemediği görülmüştür (Tablo 1).

Güdülenme kaynakları ve sorunlar ölçeğinden alınan toplam madde puanı ile algılanan stres ölçeğinden alınan toplam madde puanı arasında $p=0,01$ anlamlılık düzeyinde negatif yönde bir korelasyon vardır ($r= -0.211$, $p= 0.007$).

Tartışma

Araştırmaya katılan öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih nedenleri incelendiğinde; %58.9'u kolay iş bulacağı düşüncesiyle hemşirelik mesleğini tercih ettiği belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde, elde ettiğimiz sonuç ile benzer biçimde Yurttaş ve Yetkin'in, sağlık yüksekokulu öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmanın

sonucunda hemşire adaylarının, %50'sinin hemşirelik mesleğini mezun olduktan sonra kolay iş bulabileceğini düşünmüş olması nedeniyle tercih ettiği saptanmıştır (19). Çelik ve arkadaşlarının çalışmasında da yine öğrencilerin çoğunluğunun hemşirelik mesleğini kolay iş bulabileceğini düşündüğü için tercih ettiği görülmüştür (6). Bu çalışmalardan farklı olarak Eskimez ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilmiş olduğu bir çalışmada, öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih etme nedenlerinin dağılımına bakıldığında, insanlara yardım etmeyi istemenin ilk sırada yer aldığı görülmüştür (20). Bu bağlamda hemşirelik öğrencilerinin kendi istek ve yeteneklerine göre seçtikleri alanda çalıştıklarında mesleki güdülenme düzeylerinin yüksek, stres düzeylerinin de düşük olacağı düşünülmektedir.

Hemşirelikte klinik uygulama süreci oldukça yoğun ve stres yüküdür. Bu süreçte hemşirelik öğrencilerinin güdülenmesini etkileyen ve stres yaşamalarına neden olan birçok etken bulunmaktadır. Bu sorunun çözümü için öncelikle hemşirelik öğrencilerinin güdülenmesini etkileyen ve stres oluşturan etkenlerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu araştırma sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilerin %78.5'i kliniklerde güdülenmeyi düşürücü etkenlerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Benzer biçimde Blomberg ve arkadaşlarının çalışmasında da öğrencilerin %43'ü klinik uygulamalar sırasında stresörlerle karşı karşıya kaldığı saptanmıştır (21). Bir diğer çalışma olan Limenez ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen çalışma sonuçları da benzerlik göstermekle birlikte, hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulama sırasında maruz kaldıkları stresin ve güdülenmeyi düşürücü olayların, temel olarak klinik stresörlerden kaynaklandığı saptanmıştır (22).

Öğrencilerin öğretim elemanı, hemşire, hasta, konu, kendisi, uygulama ve diğer öğrenciler ile ilgili olarak birçok nedenden kaynaklı olarak klinik uygulama süreci boyunca stres yaşadığı ortaya koyulmuştur. Katılımcıların daha çok öğretim elemanı ile ilgili stres yaşadığı saptanmıştır. Bu doğrultuda literatür incelendiğinde; Martos ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen bir sistematik çalışmada en yaygın stres kaynağının öğretim elemanından kaynaklandığı belirlenmiştir (23). Bu çalışma sonuçlarına göre diğer stres kaynaklarının hastalara ve uygulamalara ilişkin

olduğu saptanmıştır. Diğer bir sistematik çalışma da klinik stresin, hastaların bakımı, iş yükü ile personel ve öğretim üyeleri ile olumsuz etkileşimden kaynaklandığı ortaya koyulmuştur (24). Wolf ve arkadaşları çalışmasında ise klinikte başarısızlık korkusu, fakülteyle ilgili problemler, zaman yönetimi problemi stres kaynağı olarak saptanmıştır (25). Hamaideh ve arkadaşlarının çalışmalarındaki sonuçlar, görev ve iş yükü ile öğretim elemanı ve hemşirelerin klinik eğitimdeki en yüksek stres kaynağı olduğunu göstermiştir (26). McCarthy ve arkadaşlarının çalışmasında temel stres kaynaklarının klinik ortamdan, akademik ve finansal konulardan, fakat ağırlıklı olarak klinik ortamdan kaynaklandığı saptanmıştır (27). Ayrıca birçok çalışmada öğretim elemanı ve hemşireler ile olumsuz iletişimin, yetersiz klinik bilgi/becerinin, uygulama ve teori arasındaki boşluğun, klinik ortamın koşullarının yetersiz olmasının, öğretim elemandan kaynaklı iletişim eksikliği, zaman yetersizliği, öğrencilerin, klinik değerlendirme sınavlarının stres kaynağı olarak algılandığı saptanmıştır (28-30).

Öğrencilerin algılanan stres ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalaması 28.47 ± 5.27 'dir ve algıladıkları stres ile kliniklerde güdülenmeyi düşüren durumların varlığı ve cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu doğrultuda cinsiyeti kadın olan öğrencilerin cinsiyeti erkek olan öğrencilerden daha yüksek düzeyde stres yaşadığı saptanmıştır ($p=0.001$; $U=1418.50$). Benzer biçimde Shaban ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen çalışmada kadın hemşirelik öğrencileri erkek meslektaşlarına göre daha yüksek düzeyde stres yaşadıkları sonucuna varılmıştır (31). Chen ve Hung çalışmasında da yine benzer bir sonuç ortaya çıkmış olup, kadın öğrencilerin algıladıkları stresin daha yüksek olduğu bulunmuştur (32). Hamaideh ve arkadaşlarının çalışmasında erkek ve kadın hemşirelik öğrencileri tarafından algılanan stres yönünden anlamlı bir farklılık göstermemiş olduğu saptanmıştır (26). Bu bağlamda cinsiyeti kadın olan öğrencilerin klinik uygulamalar sırasında erkek öğrencilerden daha fazla stres deneyimledikleri/algıladıkları söylenebilir.

Araştırma kapsamına alınan intörn hemşirelerin mesleki güdülenme düzeyleri anlamlı düzeyde

yüksek bulunmuştur. Bunun yanı sıra, öğrencilerin güdülenme düzeyleri ile yaş, cinsiyet, medeni durum ve kliniklerde güdülenmeyi düşüren durumların varlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Benzer olarak Civci ve Şener'in yaptıkları çalışmada da hemşire adaylarının mesleki güdülenme düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığı saptanmıştır (2). Elde ettiğimiz sonuçlar yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Cinsiyetin mesleki güdülenme düzeyini etkileyen bir faktör olmaması, meslekte cinsiyet ayrımcılığı yaratılmasını engelleyerek, olumlu olarak değerlendirilmekle birlikte hemşirelik mesleği açısından oldukça önemlidir. Katılımcıların güdülenme alt ölçek puanları incelendiğinde, içsel güdülenme ve olumsuz güdülenme düzeylerinin yüksek, dışsal güdülenmenin daha düşük olduğu görülmüştür. Benzer olarak Civci ve Şener tarafından yapılan çalışmada içsel ve olumsuz güdülenme düzeylerinin yüksek, dışsal güdülenme düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır (2). Bu çalışmalardan farklı olarak literatür incelendiğinde, Çelik ve arkadaşları tarafından yapılan düzeylerinin katılımcıların içsel ve dışsal güdülenme düzeylerinin yüksek, olumsuz güdülenme düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır (6). Gençay ve Gençay tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışmada, öğrenci hemşirelerin dışsal güdülenme ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (33). Özlü ve arkadaşları da yaptıkları çalışmalarında öğrenci hemşirelerde olumsuz güdülenme puan ortalamalarının diğer güdülenme türlerine göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır (34). Korkmaz ve İpekçi'nin gerçekleştirdiği çalışmada ise içsel güdülenme düzeyleri diğer güdülenme türlerine göre daha yüksek bulunmuştur (35). Bu doğrultuda ortaya çıkan bu farklılıklar öğrenci popülasyonlarının ve algıladıkları/deneyimledikleri stres düzeylerinin farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcıların algılanan stres ölçeğinden aldıkları toplam madde puanı ile güdülenme kaynakları ve sorunlar ölçeğinden aldıkları toplam madde puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda algılanan stresin fazla olması mesleki güdülenmeyi düşürdüğü ortaya çıkmaktadır.

Sonuç ve öneriler

Bu araştırma sonuçları, klinik uygulamalar sırasında öğrencilerin mesleki güdülenmelerine etki edebilecek bir çok durum ile karşılaştıkları görülmüştür. Öğretim elemanının klinikte az bulunması, yanlış yapma korkusu, hastalara tedavi uygularken bağımsız olmayı isteme, bakım planı hazırlamak zorunda olma, sevmediği alanda çalışma öğrencilerin mesleki güdülenmelerini etkilemektedir. Öğrencilerin güdülenme kaynakları düştükçe algılanan stresleri artmaktadır. Güdülenme kaynakları artırılarak, stres düzeyleri düşürülüp daha verimli bir çalışma ilkimi sağlanabilir.

Sonuç olarak, hemşirelik fakültesi öğrencilerinin uygulama yaptıkları kliniklerde yaşadıkları olumsuz durumların mesleki güdülenmeleri üzerindeki etkisini inceleyen sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Öğrencilerin stres ve güdülenme durumlarına yönelik bu çalışma hemşirelik fakültesi dördüncü sınıfları kapsamaktadır. Hemşirelik fakültesinde uygulamaya çıkan ikinci, üçüncü sınıf öğrencileri de araştırmaya dahil edilip eğitim motivasyonlarını ele alan geniş kapsamlı bir çalışma yapılabilir. Öğrencilerin mesleki güdülenmesini ve verimliliği artırmak için öğrenci hemşirelere yönelik stres yönetimi ile ilgili çalışmalar yapılması önerilebilir. Son olarak, hemşirelerin ve hemşirelik bölümünde akademik kariyer yapan akademisyenlerin daha fazla araştırma yaparak bu alana katkıda bulunmaları önerilebilir.

İletişim: Dr. Satı Doğan

E-posta: sdbozkurt@hotmail.com

Kaynaklar

1. Acat MB, Yenilmez K. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Motivasyon Düzeyleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2004;12:125-140.
2. Civci H, Şener E. Hemşire Adaylarının Mesleki Güdülenme Düzeyleri Ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi* 2012;5(4):142-149.
3. Acat MB, Köşgeroğlu N. Güdülenme kaynakları ve sorunları ölçeği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2006;7(4):204-210.
4. Gibbons C. Stress, coping and burn-out in nursing students. *International Journal of Nursing Student* 2010;47:1299-309.
5. Gayef A, Sarıkaya Ö. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinde Mesleki Güdülenme. *Tıp Eğitimi Dünyası Dergisi* 2012;33:9-18.
6. Çelik S, Şahin E, Dadak F, Sıdal SG, Akyüz F. Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Güdülenme Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi* 2014;1(2): 46-56.
7. Özkan S, Yılmaz E. Hemşirelik öğrencilerinin güdülenme düzeylerinin belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 2009;25(3):55-68.
8. Ghiasvand AM, Naderi M, Tafreshi MZ, & et al. Relationship Between Time Management Skills And Anxiety And Academic Motivation Of Nursing Students in Tehran. *Electron Physician* 2017;9(1):3678-84.
9. Audet MC. Caring in Nursing Education: Reducing Anxiety in The Clinical Setting. *Nursing Connections* 1995;8(3): 21-28.
10. Karaöz S. Hemşirelik esasları dersi alan öğrencilerin klinik uygulamaya ilişkin değerlendirmeleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 1997;1(1):23-30.
11. Ağaçdiken S, Boğa NM, Özdelikara A. Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik eğitimine yönelik yaşadıkları stres düzeyinin belirlenmesi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi* 2016;1(1).
12. Canlı Tetik Ş. Eğitim Denetçilerinin Görevleri İle İlgili Stres Kaynakları Ve Bu Stres Kaynakları İle Baş Etme Yöntemleri. Yüksek Lisans Tezi, Ali Sabancı, Antalya, 2011.
13. Sheu S, Lin HS, Hwang SL. Perceived stress and physio-psycho-social status of nursing students during their initial period of clinical practice: The effect of coping behaviors. *International Journal of Nursing Studies* 2002;39(2):165-175.
14. Sharif F, Masoumi S. A qualitative study of nursing student experiences of clinical practice. *BMC Nursing* 2005;4(6):1-7.
15. Dilekmen M, Ada Ş. Öğrenmede güdülenme. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 2005;(11).
16. Acat MB, Demirel S. Türkiye'de Yabancı Dil Öğreniminde Motivasyon Kaynakları Ve Sorunları. *Kuramdan Uygulamaya Eğitim Yönetimi* 2002;3:312-329.
17. Turgay AS, Karaca B, Çeber E, Aydemir G. Hemşirelik öğrencilerinin mesleği algılayışları. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2005;8(1):54-62.
18. Eskin M, Harlak H, Demirkıran F, Dereboy Ç. Algılanan stres ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Güvenirlilik ve geçerlik analizi. *New/Yeni Symposium Journal* 2013; 51(3):132-140.
19. Yurttaş A, Yetkin A. Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin empatik becerileri ile problem çözme

- becerilerinin karşılaştırılması. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2003;6(1):1-13.
20. Eskimez AGZ, Öztunç G, Alparslan N. Lise son sınıfta okuyan kız öğrencilerin hemşirelik mesleğine ilişkin görüşleri. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2008;15(1):058-067.
21. Blomberg K, Bisholt B, Kullén Engström A, Ohlsson U, Sundler Johansson A, Gustafsson M. Swedish nursing students' experience of stress during clinical practice in relation to clinical setting characteristics and the organisation of the clinical education. *Journal of clinical nursing*, 2014;23(15-16), 2264-2271.
22. Jimenez C, Navia Osorio PM, Diaz CV. Stress and health in novice and experienced nursing students. *Journal of Advanced Nursing* 2010;66(2):442-455.
23. Martos MP, Augusto Landa JM, Lopez Zafra E. Sources of stress in nursing students: a systematic review of quantitative studies. *International Nursing Review* 2012;59(1):15-25.
24. Labrague LJ, McEnroe-Petitte DM, Gloe D, Thomas L, Papathanasiou IV, Tsaras K. A literature review on stress and coping strategies in nursing students. *Journal of Mental Health* 2017;26(5):471-480.
25. Wolf L, Stidham AW, Ross R. Predictors of stress and coping strategies of US accelerated vs. generic baccalaureate nursing students: An embedded mixed methods study. *Nurse Education Today* 2015;35(1):201-205.
26. Hamaideh SH, Al-Omari H, Al-Modallal H. Nursing students' perceived stress and coping behaviors in clinical training in Saudi Arabia. *Journal of Mental Health* 2017;26(3):197-203.
27. McCarthy B, Trace A, O'Donovan M, Brady-Nevin C, Murphy M, O'Shea M, O'Regan P. Nursing and midwifery students' stress and coping during their undergraduate education programmes: An integrative review. *Nurse education today* 2018;61:197-209.
28. Yamashita K, Saito M, Takao T. Stress and coping styles in Japanese nursing students. *International journal of nursing practice* 2012;18(5):489-496.
29. Reeve KL, Shumaker CJ, Yearwood EL, Crowell NA, Riley JB. Perceived stress and social support in undergraduate nursing students' educational experiences. *Nurse Education Today* 2013;33(4):419-424.
30. Shukla A, Kalra G, Pakhare A. Understanding stress and coping mechanisms in Indian student nurses. *Sri Lanka Journal of Psychiatry* 2013;4(2).
31. Shaban IA, Khater WA, Akhu-Zahay LM. Undergraduate nursing students' stress sources and coping behaviours during their initial period of clinical training: A Jordanian perspective. *Nurse education in practice* 2012;12(4):204-209.
32. Chen YW, Hung CH. Predictors of Taiwanese baccalaureate nursing students' physio-psycho-social responses during clinical practicum. *Nurse Education Today* 2014;34(1):73-77.
33. Gençay ÖA, Gençay S. Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyon düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2007;17: 241-253.
34. Özlü ZK, Gümüş K, Güngörmüş K, Avşar G, Özer N. Sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin mesleki güdülenme kaynakları ve sorunlarının incelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2014;11(1):47-53.
35. Korkmaz AÇ, İpekçi NN. Hemşirelik Eğitiminde Güdülenme: Öğrencilerin İçsel ve Dışsal Güdülenme Kaynakları. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi* 2015;(3):121-131.